

УДК 336.41

Харкавий Микола

здобувач

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОСТ-МИТНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ****Анотація**

Стаття присвячена питанням ефективності реалізації пост-митного аудиту. Представлено систему показників оцінки результативності контрольних-перевірочних заходів з питань дотримання вимог митного законодавства.

Ключові слова: *аудит, документальна перевірка, ефективність, митний контроль, фіскальні органи.*

В сучасних умовах актуальним є забезпечення ефективності будь-якого виду діяльності, у тому числі митного контролю. Це пов'язано з оптимізацією ресурсного забезпечення функціонування фіскальних органів в інтересах підвищення якості виконання ними базових функцій. Загалом, успіх держави у напрямку митної діяльності можна визначити через сукупність факторів, серед яких важливе місце займає управління заходами митного контролю.

З позиції держави критерії оцінювання ґрунтуються на рівні виконання поставлених завдань перед фіскальними органами у розрізі видів митних платежів, які справляються при переміщенні ними товарів через митний кордон. Це також проведення документальних перевірок фіскальними органами у напрямку: 1) достовірності декларування митної вартості товарів; 2) проведення класифікаційної роботи; 3) визначення країни походження товарів; 4) правомірність застосування митних пільг та преференцій. Тобто, такі критерії дозволяють оцінити фактичний стан справ з профілактики та виявлення порушень законодавства з питань державної митної справи.

Виходячи з цілей розвитку національної економіки, виділяють щонайменше шість агрегованих елементів оцінки ефективності фіскальних органів у напрямку здійснення митного контролю: 1) ефективність митної політики; 2) ефективність митного адміністрування; 3) ефективність адміністративно-управлінського потенціалу фіскального органу; 4) ефективність використання інформаційних митних ресурсів; 5) ефективність використання матеріально-технічної бази; 6) ефективність людського фактора митниці [1]. При цьому, кожен функціональний елемент оцінки ефективності фіскальних органів повинен оцінювати ступінь результативності здійснених заходів відповідно до окреслених стратегій.

Розробляючи функціональну модель реалізації документальних перевірок, І. Арістархова і А. Вороніна роблять висновок, що об'єктивним критерієм для оцінки може служити резерв податкового потенціалу для донарахувань до бюджету при документальних перевірках підприємств, під яким розуміють різницю між очікуваною і реально перерахованою сумою податкових платежів [2, с. 148]. Чим менше величина такого резерву, тим успішнішою слід визнати

роботу контролюючого органу. Ефективність функціонування фіскальних органів доцільно оцінювати по тому, наскільки повно потенціал перетворюється на реальні надходження митних платежів до бюджету, тобто, наскільки достатньо забезпечується досягнення не всякого позитивного результату, а лише того, який виступає наслідком контролю.

Виокремлюючи в окремі групи показники оцінки якості та ефективності митного аудиту підприємств, автори праці [3, с. 134-135], під показником ефективності розуміють економічний показник, який визначає відношення результатів документальних перевірок до витрат на їх проведення. Ефективно проведеними документальними перевітками вважаються контрольні заходи, які забезпечують максимальне перерахування донарахованих платежів за мінімальних витрат трудових, матеріальних та фінансових ресурсів.

Як з теоретичної, так і практичної точок зору, визначення ефективності документальних перевірок є найбільш складною проблемою. Окремим та найважливішим показником ефективності документальних перевірок можна вважати їх результативність, в основі визначення якої лежить кількісна та якісна оцінка порушень митного законодавства; визначення сум донарахованих за наслідками документальних перевірок платежів, штрафів і пені.

На основі показників роботи структурних підрозділів пост-митного аудиту розраховано показники (табл. 1), які характеризують результативність контрольно-перевірочної роботи фіскальної служби у напрямку забезпечення дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи.

Таблиця 1

Вихідні дані результативності пост-митного аудиту в Україні

№ з/п	Показник	Роки		
		2010	2011	2012
1.	Всього виїзних документальних перевірок, шт.	532	440	431
2.	Донараховано за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн.	121831,60	152531,20	387700,70
3.	Сплачено за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн.	67023,30	529032,20	31772,80
4.	Всього невиїзних документальних перевірок, шт.	485	810	829
5.	Донараховано за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн.	66762,40	192840,10	215052,30
6.	Сплачено за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн.	7656,90	43452,00	70405,90
7.	Донараховано в середньому на одну документальну невиїзну перевірку, тис. грн.	137,65	238,07	259,41
8.	Донарахованого всього за результатами контрольно-перевірочних заходів, тис. грн.	188594,00	345371,30	602753,00
9.	Сплачено всього за результатами контрольно-перевірочних заходів, тис. грн.	74680,20	572484,20	102178,70
10.	Коефіцієнт результативності документальних перевірок	73,43	508,39	81,09

Аналіз структури додатково донарахованих і сплачених сум (табл. 1) свідчить, що поряд зі зростанням обсягу донараховань показник рівня стягнення у розрізі років є нерівномірним. Так, у 2010 р. було забезпечено стягнення 39,59 % від донарахованих сум грошових зобов'язань суб'єктів ЗЕД, а у 2012 р. цей показник знизився до 16,95 %, при цьому рівень перерахування додатково донарахованих сум за результатами виїзних документальних перевірок становив лише 8,19 % на противагу 32,73 % за невиїзними перевірками. Це свідчить про те, що фіскальні органи стикаються з проблемою стягнення додатково донарахованих сум мита та митних платежів, штрафних (фінансових) санкцій. Однак, рівень несплати не завжди є фактором неефективності проведених контрольно-перевірочних заходів, оскільки, донараховані суми можуть бути оскаржені суб'єктами ЗЕД в адміністративному або судовому порядку, що відтерміновує момент виконання грошових зобов'язань.

Кінцева мета здійснення пост-митного аудиту – забезпечення надходження митних платежів до бюджету за рахунок проведення документальних перевірок, а також реалізації їх матеріалів. Проте, окремі якісні показники результативності свідчать про нерівномірність перерахувань донарахованих митних платежів.

Особливо важливим показником виступає коефіцієнт фіскальної ефективності проведених документальних перевірок з питань дотримання вимог державної митної справи. З точки зору авторів [3, с. 141], цей показник характеризує частку донарахованих митних платежів за результатами документальних перевірок у загальній сумі донарахованих фіскальними органами. Даний алгоритм розрахунку дещо не точний, оскільки не відображає фіскальної ефективності податків, яка проявляється у їх здатності забезпечувати своєчасні і у повному обсязі поступлення [4]. Виходячи з цього, розрахунок коефіцієнта фіскальної ефективності повинен ґрунтуватись на таких двох складових: 1) сума сплачених донарахованих митних платежів за результатами пост-митного аудиту; 2) сума сплачених грошових зобов'язань донарахованих фіскальними органами у цілому по системі. Загалом даний показник тісно переплітається зі показником питомої ваги додаткових поступлень до загальних надходжень митних платежів до бюджету.

Узагальнюючи наведені вище дані, можна чітко стверджувати, що ефективність і результативність пост-митного аудиту залежить напряму від сформованої доказової бази на етапі підготовки і проведення документальних перевірок. Як вже неодноразово зазначалось, фіскальні органи повинні підсилювати ефективність доперевірочних заходів у напрямку збору та аналізу інформації, яка свідчить про факти порушення норм митного та податкового законодавства України.

Список використаних джерел

1. Барышникова, Е.Ю. Факторы эффективности в управлении таможенным делом [Електронний ресурс] / Е.Ю. Барышникова // Транспортное дело России. – 2009. – № 3. – Режим доступа: <http://morvesti.ru/archiveTDR /element.php?>

IBLOC K_ID= 66 &SECTION_ID=1389&ELEMENT_ID=4763 (дата звернення 16.11.2014). — Назва з екрана.

2. Аристархова, М.К. Совершенствование управления реализацией налоговых проверок [Текст] / М.К. Аристархова, А.Н. Воронина // Экономика региона. – 2011. – № 3. – С. 147-155.

3. Формування системи митного аудиту в Україні [Текст] : монографія / за заг. ред. О.М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 208 с.

4. Мельник, В.М. Вплив адміністрування податків на ефективність функціонування податкової системи [Електронний ресурс] / В.М. Мельник // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2005. – № 2 (29). – Режим доступу: [http://www.asta.edu.ua/vidan/nauvisn/2\(29\)/Podatky/Mel'nik.php](http://www.asta.edu.ua/vidan/nauvisn/2(29)/Podatky/Mel'nik.php) (дата звернення 16.11.2014). — Назва з екрана.

